

OULUSSA KOLME UUTTA TAIDETEOSTA BETONISTA

Sirkka Saarinen, toimittaja

Biomorfoosi-työn valokuvat Timo Vienonen.

Kesän 2005 asunotomessuvierailijoilla on Oulussa paljon muutakin nähtävää kuin messut taloineen. Niin asukkaita kuin vierailijoita ilahduttavat muun muassa lukuisat julkiset taideteokset. Esimerkiksi vuonna 2004 Oulun kaupunki käytti valtakunnallisestiikin mitaten huomattavan summan, lähes 390t000 euroa, rakennushankkeiden prosenttiperiaatteella toteutettuihin kuvataidehankintoihin. Lisäksi vuosittain toteutetaan taidehankintoja ulko-veistosmäärärahoilla.

Betoni-lehti tutustui lähemmin kolmeen uuteen teokseen, joita yhdistää sama materiaali, betoni. Myös taideteosten valmistuspaikka on ollut sama, oululaisen Rajaville Oy:n tehdas. Lisäksi kaikkien taiteilijoiden juuret ovat Oulussa: *Anni Rapinoja* asuu Hailuodossa, oululaissyntyiset *Virpi Kanto* Ori-mattilassa ja *Marika Mäkelä* Helsingissä.

Taideteoksista uusin, Anni Rapinojan ympäristötaideteos Oulun teknologiakylässä on itse työn osalta jo valmis, mutta ympäristötoita tehdään vielä kesän aikana. Julkistustilaisuus on 1. syyskuuta. Virpi Kannon 32 metriä pitkä Tiedon vuoksi -taideteos sijaitsee Kaupunginarkiston edessä. Marika Mäkelän Biomorfoosi -taideteos löytyy puolestaan Oulun ydinkeskustasta, peruskorjatun ja laajennetun Oulun kaupunginteatterin Pikisaaren puoleisesta julkisivusta. Sekä Virpi Kannon että Marika Mäkelän taideteokset julkistettiin vuonna 2004.

1–6

Marika Mäkelän Biomorfoosi-työssä on käytetty betonimassaa, johon on sekoitettu vihertävää lasimurskaa. Hiiliviivamainen pinta on tehty pesubetoniteknikalla.

Johtaja *Taina Myllyharju* Oulun taidemuseosta kertoo, että tilattavien taideteosten materiaali on luonnollisesti teoskohtainen: "Materiaalin osalta lähdetään liikkeelle paikan ehdoilla. Esimerkiksi Anni Rapinojan työstä oli alun perin tarkoitus tulla kasviteos. Työn suunnittelun edetessä materiaali vaihtui betoniksi. Paljon betonista tekevän Virpi Kannon työn tiesimme odottaa olevan betonia. Marika Mäkelän työn lähtökohta oli kaupunginteatterin peruskorjauksen ja laajennuksen arkkitehdin *Sampo Valjuksen* ajatus siitä, että uudisosan betonijulkisivuun tulisi taidetta.

Yhteyshenkilö taiteilijoiden ja Rajavillen tehtaan henkilökunnan välillä oli toimitusjohtaja *Ilkka Kangas*, joka nyt on siirtynyt Parma Oy Sisä-Suomi yksikön johtajaksi. Hän kuvaa taideteosten valmistusta prosesseiksi, jossa puolin ja toisin opittiin ymmärtämään toisiaan.

"Yhteistyö oli antoisaa. Taiteilijat löysivät betonista sellaisia ominaisuuksia, joita me vuosikymmeniä betonia tehneinä emme kaavoihin kangistuneina välttämättä olisi edes huomanneet. Vuoropuhelu taiteilijoiden kesken oli erittäin tiivistä", Ilkka Kangas sanoo.

"Esimerkiksi Marika Mäkelälle esittelimme hienoja tekniikoita patinoinnista lähtien. Taiteilija kuitenkin tavoitti haluamansa hiilipiirrosviivan tunnun parhaiten vanhalla pesubetoniteknikalla".

MARIKA MÄKELÄN BIOMORFOOSI KAUPUNGINTEATTERIN JULKISIVUSSA

Oulun kaupunginteatterin julkisivussa oleva taiteilija *Mari-ka Mäkelän Biomorfoosi-teos* paljastettiin elokuussa 2004. Mitoiltaan teos on suurin Oulun taidemuseon teoksista: Pikisaaren puolella olevan työn pituus on runsaat 50 metriä, korkeutta sillä on 3,4 metriä.

Mari-ka Mäkelä kertoo saaneensa alkuajatuksen julkisivuteokseen sen paikasta meren äärellä: "Lähdin kehittämään teosta biologian kautta, alkumerestä ja alkueliöistä. Teemaksi nousi se, miten muodot vaikuttavat toiseensa. Teoksesta - muodon kehitysmuutoksesta - tulikin tavallaan luettava tarina kummastakin suunnasta katsottuna. Teoksen pitkäkäinen muoto osaltaan vaikutti lukutapaan: halusin, että sillä on vapaasti seinään piirretyn näköinen hiilipiirros- viivaa muistuttava muoto", taiteilija kertoo.

"Biomorfoosi esittää ihmisen ja luonnon historiaa abstraktisti kuvattuna", hän toteaa ja kertoo Oulun teoksen olevan tavallaan jatkoa hänen Kauniaisten kirkon alttariteokselle. Siinä nomogrammit kuvastavat seurakunnan jäseniä. Biomorfoosissa kirjoitustyyli on muuttunut abstraktisemmaksi.

Taideteoksen materiaali, betoni, ei ollut Mari-ka Mäkelälle aikaisemmista töistä tuttu. "Alun perin ajatuksena oli ollut teoksen tekeminen graafisena betonina. Kun kävin Rajavillen tehtaalla tutustumassa erilaisiin tekniikoihin, väreihin ja pintakäsittelytapoihin, huomasin, että vanhemmat tekniikat sopivat työn luonteeseen uusia paremmin. En halunnut kompaktia viivaa, vaan vapaata, säröistä hiilipiirrosviivan tuntua. Se saavutettiin parhaiten perinteisellä pesubetonitekniikalla käyttämällä pintahidastimia ja massaa, johon sekoitettiin kiveä ja vihertävää lasimurskaa."

Toteutustavassa myös valuprosessilla oli lupa tuoda oma lisänsä teokseen. Mari-ka Mäkelä korostaa myös, että jatkossa betonin vanheneminen palvelee Biomorfoosi-teoksen perusajatusta: "Kun betoni elää sään vaikutuksesta, pinnan piirustusmerkkien muoto saa lisää sävyjä ja haluamaani säröisyyttä. Yleensä betonin vanhenemista pidetään kielteisenä asiana, tässä teoksessa asia on päinvastainen. Vaikka en itse lähtenytään kehittämään teoksen alkuajatuksia materiaalin lähtökohdista, betoni antaa sille nyt myös oman arvonsa", hän toteaa ja kertoo teoksen julkistustilaisuuden puheenvuossaan pyytäneensäkin oululaisilta armonaikkaa työlle, koska se on valmis vasta kun sääolosuhteet ovat tuoneet siihen oman lisänsä.

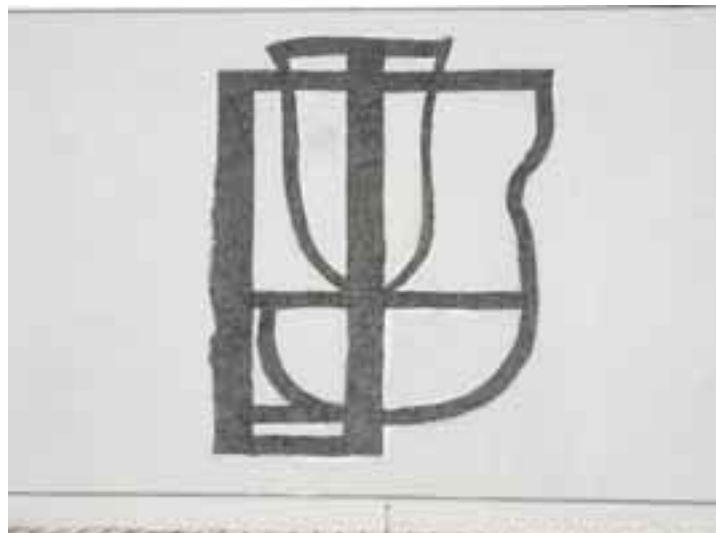
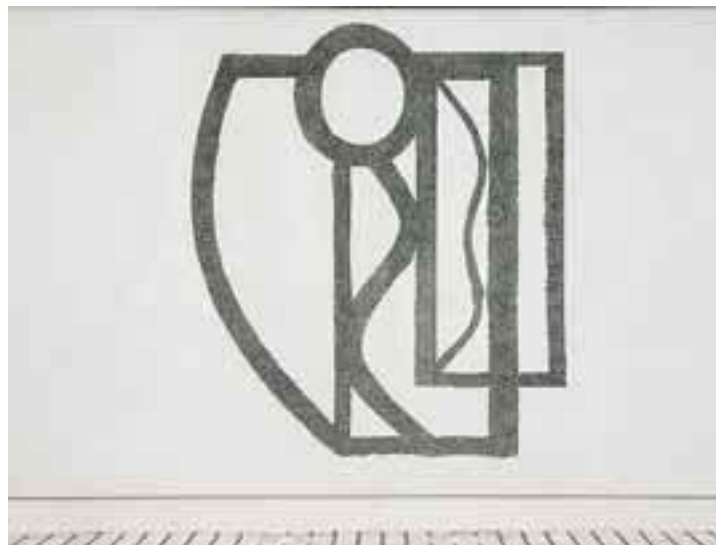
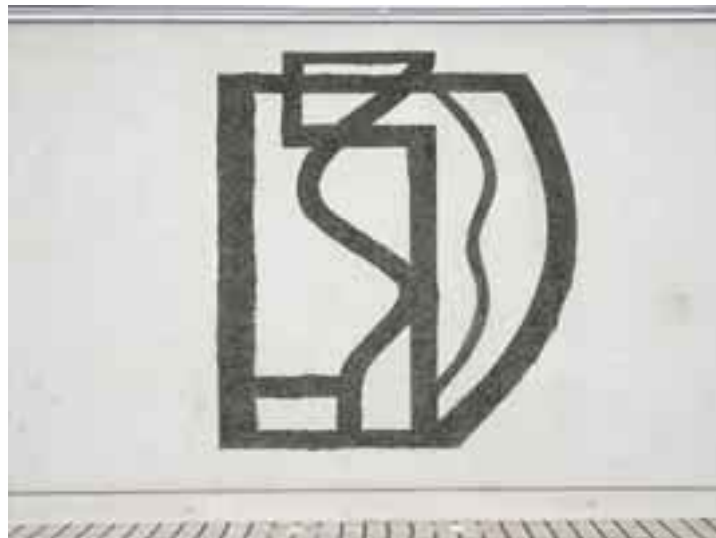
Vajaa vuosi taideteoksen julkistamisen jälkeen Mari-ka Mäkelä kertoo, ettei työ ole Oulussa herättänyt ainakaan suurempaa myrskyä: "Itse olen saanut myönteisiä kommentteja Pikisaareen asuivilta oululaisilta taiteilijoilta, jotka kertoivat alun perin pelänneensä millainen työ näin julkiselle paikalle mahtaa tulla", hän naurahtaa.

3

4

5

6

1 Oulun taidemuseo

VIRPI KANNON TIEDON VUOKSI KAUPUNGINARKISTON EDESSÄ

Oulun Kaupunginarkiston edessä, sen punatiilaidan päällä on peräti 32 metriä pitkä, kolmesta osasta muodostuva taideteos. Se on taiteilija *Virpi Kannon Tiedon vuoksi* -teos. Teos muodostuu kookkaista mies- ja naishahmoista sekä laattamaisista "arkistolaatikoista". Naishahmojen hameen helmaa koristavat tekstiotteet Suomen arkistolaista.

Kaupunginarkiston veistosten materiaali on Virpi Kannon monista muistakin töistä tuttu betoni. Tavallisesti hän tekee työt omassa työhuoneessaan Orimattilassa. "Ulkona olevan taideteoksen sääkestävyyksivaatimukset ovat kuitenkin niin kovat, etten omilla laitteillani olisi pystynyt tekemään kyllin tasaista laatua. Valut tehtiin Rajavillen tehtaassa, jossa oma tavoitteeni oli myös oppia mahdollisimman paljon uutta betonivalutekniikasta. Myös suunnitelmien piti olla erityyppisiä kuin omalla työhuoneella valaessa", hän kertoo.

Virpi Kanto kiittelee tehtaan henkilökuntaa ja erityisesti laboratorion päällikköä *Veikko Ruotsalaista*, jotka tekivät täyden työviikon Tiedon vuoksi -työn eteen. Apujoukkoihin kuului myös Virpi Kannon puoliso kuvanveistäjä *Tapani Kokko*.

"Kipsimuotit tein työhuoneella ja niiden kanssa lähdin tehtaalle toteuttamaan työtä. Työ

tehtaalla amuseitsemästä iltaviiteen oli fyysisesti aika raskasta. Oli onni, että kun itse aloin jo väsyä ja olisin ehkä hieman lipsunutkin reseptien noudattamisessa, Rajavillen työntekijät pitivät tiukasti kiinni alkuperäisestä suunnitelmastani", Virpi Kanto kiittelee hyvää yhteistyötä

OULULAISTA JÄYHYTTÄ

Oululaissyntyinen, nykyään Orimattilassa asuva ja työskentelevä Virpi Kanto arvelee, että Tiedon vuoksi -teoksesta löytyy myös oululaista mentaliteettia: "Jäyhyyttä, yksinkertaisuutta ja arkkaisuu-
suutta."

Lähtökohta Kaupunginarkiston eteen sijoitetulle taideteokselle oli taiteilijan kannalta sikäli harmillinen, että hän pääsi suunnittelemaan teosta vasta kun rakennuksen peruskorjaus oli jo valmis. "Koska rakennuksen aulaan ei mahtunut taideteosta, työtä tarjottiin tehtäväksi ulkoveistoksena.

Harmittavaa oli se, että aita, jolle teoksen sijoitin, oli jo valmiina punatiilisenä. Jossitella voi sitä, että olisin päässyt suunnittelemaan kokonaisuuden, jossa aita olisi ollut kiinteämpi osa taideteosta. Rajoituksista huolimatta olen lopputulokseen tyytyväinen."

IHMISHAHMOJEN VÄLISIÄ SUHTEITA

Taiteilija teki omalla työhuoneellaan ensin savi-
muovailun teoksen mies- ja naishahmosta ja kummastakin muotit. Lisäksi hän teki muotit kah-
teen laattaan, joissa on miehen ja naisen profiili vierekkäin. Erilaisuutta hahmoihin toivat erilaiset betonivalut. Yhteensä hahmoja valettiin 20, joista neljä jäi "varahenkilöiksi".

Ihmishahmot on ryhmitelty aidan päälle siten, että miehellä ja naisella on eri kohdissa erilainen suhde: "Joissakin läheinen, joissakin yksinäinen. Aita kuvaa tunnelmia ihmisten erilaisista kohtaami-

2

3

Ilkka Kangas

4

Ilkka Kangas

1 Naishahmojen hameen helmaa koristavat tekstiotteet Suomen arkistolaista.

2 Tapani Kokko, Virpi Kanto ja Ilkka Kangas.

3, 4 Arkistoida kuvaavat myös erilaisin kiviaineksin valetut betonikerrokset, ikäänkuin maaperän sedimenttikerrok-
sina. "Valut tehtiin neljällä kiviainesseoksella, joissakin oli mukana myös väripigmentejä ja pintahidastimia.

5
Oulun taidemuseo

sista. Koska aita on pitkä, ohikulkija ehtii teoksen ohittaessaan kokea jatkumon: hän ei välttämättä reagoi ensimmäiseen hahmoon, toisen nähdessään hän ehkä alkaa jo reagoida. Myös lähestymissuunta ja valaistusolosuhteet tuovat vaihtelua teoksen kokemiseen. En halunnut teoksesta katseenvangitsijaa, vaan teoksen joka elää ihmisten kanssa”, Virpi Kanto pohtii teoksensa kokemista.

Tulevaisuudessa kulku Kaupunginarkiston edustalta tulee vielä lisääntymään, kun läheinen Etu-Lyötyn alue rakentuu valmiiksi. Sinne on tulossa runsaasti asuntoja sekä työpaikka-alue. Myös mahdollisuutta kävelykadusta on väläytetty.

Virpi Kanto kertoo Kaupunginarkiston työntekijöiden ottaneen teoksen myönteisesti vastaan: ”Siellä on kuulemma jo mietitty ketä kukin hahmo parhaiten kuvaa.”

BETONIKERROKSISSA ARKISTOIDEA

Taideteoksen isoissa laatoissa on tekstejä ja yksityiskohtia, jotka liittyvät arkistoon ja tallentamiseen. Arkistoida kuvaavat myös erilaisin kiviaineksin valetut betonikerrokset, jotka ovat kuin maaperän sedimenttikerrokset, joissa on mukana myös väripigmentejä ja pintahidastimia.”

7
Virpi Kannon teoksia on kesällä 2005 esillä Kankaanpään taideyhdistyksen juhluvuoden näyttelyssä sekä Kalajoella Lasistudio Ulvissa.

5
Punatiilialaidan päällä on peräti 32 metriä pitkä, kolmesta osasta muodostuva taideteos.

6
Taideteoksen isoissa laatoissa on tekstejä ja yksityiskohtia, jotka liittyvät arkistoon ja tallentamiseen.

7
Aita kuvaa tunnelmia ihmisten erilaisista kohtaamisista - ohikulkija ehtii teoksen ohittaessaan kokea jatkumon: teoksen elää ihmisten kanssa

1

Välitä-teoksen valokuvat Anni Rapinoja.

2

ANNI RAPINOJAN VÄLITÄ VIESTI TEKNOLOGIAKYLÄÄN

Taiteilija *Anni Rapinoja* on viimeistelemässä Oulun Teknologiakylään tulevaa ympäristötaideteostaan. Isokokoisista kirjaimista muodostuva työ on jo periaatteessa valmis ja paikallaan, mutta ympäristötöitä tehdään vielä kesän aikana. Taideteoksen julkistustilaisuus on syyskuun alussa.

Anni Rapinoja kertoo, että ympäristötaideteos muodostuu periaatteessa kahdesta teoksesta, jotka sijoittuvat Elektroniikkatien ja Viestipolun risteysalueelle tien molemmiin puoliin. Toisella puolella lukee välitä, toisella puolen tienristeystä sijaitsevan teoksen nimi on *Viesti*. Taideteoksen neljä metriä korkeat kirjaimet ovat tummaa betonia. *Välitä* -teos on lähes 17 metriä pitkä, L:n ja T:n lenkit nousevat neljän metrin korkeuteen.

KAUNOKIRJOITUKSEN MUODOT TALTEEN

Taiteilija kertoo teoksen idean lähteneen liikkeelle siitä, että vanha kaunokirjoitus kauniine koukeroineen on hävinnyt. "Välitä"-sana tuntui teknologiakylään juuri tähän paikkaan sovelialta ja monimerkityksiseltä. Halusin tallentaa niiden muodot juuri Teknologiakylään, jossa kaikki tehdään nykyään tietokonetekstinä."

Oulun keskustasta päin tultaessa kulmittain oikealla oleva viesti -teos näyttää pii-merkiltä, joka viestii samalla Oulun piilaaksoon tulosta. Viestipolun puolelta katsottaessa teos kuvastaa vanhaa kulkurimerkkiä, joka tarkoittaa "tällä tiellä on paljon kulkureita". "Idea lähti vanhoista viestimerkeistä 1700-1800-lukujen kulkureiden maailmasta. He eivät osanneet kirjoittaa, vaan jättivät portinpieliin toisilleen merkkiviestejä, jotka kertoivat paikan luonteesta", Anni Rapinoja selittää ja vetää samalla yhtäläisyyden tämän päivän kulkureihin. "He ovat niitä, joille teknologia on aiheuttanut patkätöitä, työttömyyttäkin."

Viestin ja välittämisen idea nousi esiin myös satumalta samaan aikaan julkistetussa eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan tilaamassa Suomen tulevaisuusselvityksessä, jossa *Pekka Himanen* puhuu välittämisyhteiskunnasta. "Kovan teknologian arvot eivät enää riitä, yhteiskunnassa on eteenpäin pääsemiseksi oltava välittämistä. Minuun se lokshti todella, olihan välitä -sana jo tehtaassa valuvaiheessa. Kun teknologia on aiheuttanut patkätöitä ja työttömyyttä, tien toisella puolella lukee, että siitä täytyy välittää. Teoksen sanat käyvät vuoropuhe-

lua", Anni Rapinoja kuvailee teknologista sanaleikkiä ja sen yhteiskunnallista viestiä.

KASVEISTA BETONIKSI

Anni Rapinoja suunnitteli ensin tekevänsä Teknologiakylään kasviteoksen. "Vaikka materiaalin vaihtuminen ei ollut oma ideani, kiinnostuin betonista materiaalina heti."

"Koska en ole aikaisemmin työskennellyt betonin kanssa, Rajavillen henkilökunnalta saamani apu oli minulle korvaamatonta. Teknisen avun lisäksi he innostivat myös henkisesti, yhteistyö heidän kanssaan oli valtavan hyvää", Anni Rapinoja korostaa.

Hän suunnitteli ensin teoksen materiaaliksi valkobetonia. "Likaantuminen kuitenkin arvelutti. Kokein myös punaista, joka isona koekappaleena tuntui kuitenkin liian haalealta. Lopulta päädyin tummaan betoniin, joka nyt valmiina kirjaimina on osoitautunut erinomaiseksi väriksi nimenomaan kuvaamaan graafista kirjoitusjälkeä", hän huomauttaa.

THREE NEW CONCRETE ARTWORKS IN OULU

In the summer of 2005, visitors to Oulu Housing Exhibition will have plenty of more to see than just the exhibition houses. Several public works of art, among others, provide enjoyment to both the townspeople and tourists. In 2004, for example, the City of Oulu spent almost EUR 390,000 – a notable amount even at national level – on acquisitions of art implemented by a principle based on a percentage of construction projects. Oulu also has a separate annual budget for acquisitions of outdoor sculptures.

Betoni Magazine studied three new works of art more closely. They are all made of the same material – concrete – and all are also realised by Rajaville Oy works in Oulu. In addition, the three artists all have their roots in Oulu:

Anni Rapinoja lives in Hailuoto and although Virpi Kanto lives in Orimattila and Marika Mäkelä in Helsinki, they were both born in Oulu.

The most recent one of the three, Anni Rapinoja's environmental artwork in the Technology Park of Oulu has already been completed, but will not be unveiled until on 1 September after all the area works have also been finished. Virpi Kanto's 32 metres long artwork "For knowledge" stands in front of the City Register Office, and Marika Mäkelä's "Biomorphosis" in downtown Oulu, on the façade of the recently renovated and expanded Town Theatre. These artworks were both unveiled in 2004.

1, 2, 4, 5

Anni Rapinojan Välitä Viesti - kaksiosaisessa ympäristötaideteoksessa on teknologiasta ja pehmeästä yhteiskunnan välittämisestä viestivää sanaleikkiä.

2

Taideteoksen pii-merkki kertoo tulijalle, että hän saapuu Oulun piilaaksoon.

3

Taideteoksen kookkaiden kirjaimien ja merkkien muottien, raudoitusten ja valujen tekijöinä olivat Rajavillen ammattilaiset.

3

